

Kirja-arvosteluja

Henkinen pääoma puntarissa

Rita Asplund (ed.), Human Capital Creation in an Economic Perspective, Physica-Verlag, Heidelberg ja Taloustieto Oy, Helsinki, 1994, XI+213 sivua

Taluspoliittisessa keskustelussa pidetään työmarkkinoitamme heikosti toimivina. Niitä väitetään sekä jäykiksi että työntekoon ja ammattitaidon hankkimiseen heikosti kannustaviksi. Palkkaeroja pidetään pieninä.

Näitä näkemyksiä ei yleensä perustella tutkimustuloksilla, vaan ne heijastavat esittäjänsä poliittista tai etujärjestötaustaa. Monet suomalaiset tutkijat ovat kuitenkin jo pitkään tehneet määrätietoista työtä työmarkkinoiden mikroaineistoilla - työtä, joka ei vielä ole saanut osakseen ansaitsemaansa huomiota. Tutkimusten mukaan meillä ei ole koskaan harjoitettu Ruotsin kaltaista solidaarista palkkapolitiikkaa, vaan palkkaeromme ovat läntisen Euroopan suurimpia. Koulutuksen hankkiminen on myös ollut kannattava sijoitus.

Yksi näistä tutkijoista on Rita Asplund, jonka ETLAssa keväällä 1992 järjestämän seminaarin antiin tämä kirja perustuu. Se sisältä yhdeksän artikkelia sekä Asplundin kirjoittaman

yhteenvedon. Empiiriset artikkelit ovat kirjan parasta antia.

Suomalaisen lukijan kannalta mielenkiintoinen on mielestäni Asplundin, Barthin, le Grandin, Mastekaasan ja Westergård-Nielsenin analyysi "Human capital and earnings in the Nordic countries". Siinä estimoidaan koulutuksen vaikutus tuntiansioihin kussakin pohjoismaassa soveltaen samaa Mincer-tyyppistä yhtälöä. Aineistot ovat keskenään vertailukelpoisia otoksia koko väestöstä. Tulokset osoittavat koulutuksen tuoton sekä kouluvuosien että tutkinnon suhteen olevan selvästi suurin Suomessa. Kaikissa maissa koulutuksen vaikutus on miehillä suurempi kuin naisilla erityisesti yksityisessä sektorissa.

Myös John Bishopin artikkeli "Schooling, learning and worker productivity" sisältää mielenkiintoista tietoa, vaikka se keskittyykin amerikkalaisiin työmarkkinoihin. Hän näyttää, että amerikkalaisten nuorten palkoissa ei näy se empiirisesti vahvistettu tuottavuusero, jonka matematiikan ja luonnontieteiden opiskelu lukiossa antaa. Tämä on johtanut siihen, ettei näiden aineiden opiskelua koeta tarpeelliseksi, mistä syystä amerikkalaiset lukiolaiset eivät

myöskään pärjää kansainvälisissä testeissä. Näissä suomalaiset puolestaan menestyvät verrattain hyvin. Korkeakoulututkinto näkyy Yhdysvalloissa selkeästi palkoissa, erityisesti teknisillä, kaupallisilla ja eräillä luonnontieteen aloilla.

Tällaista tutkimustietoa tarvittaisiin suomalaisen päätöksenteon taustaksi. Ollaanhan meillä mm. vakainaistamassa ammattikorkeakouluja ja suuntaamassa voimavaroja uuden teknologian aloille. Mielenkiintoista Bishopin havainnoissa on koulutuksen selkeä tuottavuusvaikutus myös perinteisen fordistisen tuotantotavan yrityksissä.

Bishopin artikkeli sisältää myös eurooppalaista vertailuaineistoa koulutuksen vaikutuksesta ansioihin. Asplundin ja kumppaneiden tuloksiin vertaamalla päätyy käsitykseen, että koulutuksen tuotto on meillä suurempi kuin useissa Euroopan maissa, ei kuitenkaan Yhdysvaltojen tasoa.

Kirjan muut empiiriset artikkelit ovat päteviä analyysijä perhetaustan vaikutuksesta kouluttautumiseen Ruotsissa (Anders Björklund), palkkaeroista Norjan tehdasteollisuudessa

(Kristin Dale) ja koulun jälkeen tapahtuvasta ammattitaidon hankinnasta Yhdysvalloissa (Lissa Lynch). Leenamaija Ojala puolestaan tarkastelee elinikäisen oppimisen trendejä Euroopassa varsin yleisellä otteella.

Teoreettisissa pohdinnoissa käsitellään koulutusta schumpeterilaisessa kilpailuasetelmassa (Gérard Ballot), talouskasvun mikroperusteita (Gunnar Eliasson) sekä yleisen ja erityisen henkisen pääoman merkitystä talouskasvussa (Kim Huynh ja Marie-Pierre Merlateau).

Etsivä tutkija löytää kirjasta paljon mielenkiintoista. Kokonaisuutena se ei kuitenkaan ole aivan onnistunut. Teoreettiset artikkelit käsittelevät eri teemoja kuin empiiriset ja jäävät jo hyvin tunnettujen tutkimustulosten varjoon. ETLAn pyrkimys tehdä suomalaista tutkimusta tällä tavoin tunnetuksi on kuitenkin kiitoksen arvoinen. Seuraavaan kirjaan ehdotan lisättäväksi kirjoittajien lyhyen esittelyn. Artikkelien yhdenmukaisempi aihevalinta nostaisivat myös kokonaisesityksen tasoa.

Matti Pohjola